

Sao hân mĩ i mĩ y nãm sũ ng bên nhau, chũ a bao giũ em làm cho anh buũ n lòng, chũ a bao giũ em làm cho anh phũ i nũ i giũ n. Em có khi nào buũ n giũ n anh không?

1.

Vũ tôi không phũ i là mũ t ngũũ i đàn bà có nhan sũ c khuynh nũũ c đũ thành. Bũ i tôi, vũ n tài mũ o tũ m thũũ ng và cũng không có nhiũ u may mũ n bũ t ngũ đũ lũ t mũ t xanh nhũ ng cô có nhan sũ c chim sa cá lũ n. Vũ lũ i tôi cũng thũũ ng nghe bũ tôi tuyên truyũ n nhũ i nhét trong cái đũ u tũ nhũ rũ ng, đũ p đũ n mũ y rũ i cũng trũ thành méo mó xũ u xĩ, và vũ đũ p là vũ ngũũ i ta. Vũ tôi cũng không có tài ba xuũ t chúng, bũ i tôi vũ n nũ sũ và có thành kiũ n vũ i nhũ ng ngũũ i đàn bà tài giũ i, vì hũ thũũ ng kiũu ngũ o và hay thành đũ c tài vũ trũ . Đũ c tài đũ ng trũ thì có thũ bũ nũũ c chũ y ra biũ n chũ t, chũ đũ c tài vũ trũ thì không chũ y đũu cho thoát cũ !Vũ tôi chũ là mũ t ngũũ i đàn bà trung bình trên tũ t cũ mũ i mũ t. Vũ i mũ t vốc dáng tũ m thũũ ng bên ngoài, không vũu vao xũ u xĩ khó nhìn. Bên trong nãng mang mũ t tũ m lòng hiũ n hũ u, bao dung, biũ t hành xũ khũn ngoan khếu léo, đũ đũm lũ i cho gia đĩnh hũ nh phúc ẽm ẽm lâu bũ n mà tôi vô cùng biũ t ẽ n mũ i khi nghĩ đũ n.Trong nhiũ u nãm chung sũ ng, chũ a bao giũ nãng nũ ng lũ i vũ i tôi, chũ a bao giũ có cũ chũ hay ngôn ngũ thiũ u lũ ch sũ , cũng chũ a lũ n khốc lốc giũ n hũ n đòi hũ i đũ u này đũ u kia, hoũ c đũ t đũ u kiũ n làm khó, hay so đũ chuyũ n nhũ vũ i gia đĩnh ngũũ i khác.Ngoài tình cũ m thũ m thiũ t chia sũ cũ a vũ chũ ng, nãng ầu yũ m nhũ mũ t ngũũ i tình, khoan dung rũ ng lũũ ng nhũ mũ t ngũũ i mũ và hiũ u biũ t nhũ mũ t ngũũ i tri kũ .

2.

Năm tôi hai m i tám tu i, m tôi nóng ru t thúc h i ép tôi p gia đình. Bà đ a cái công th c c x a c a m y ông Tàu bày ra là "tam th p nhi p". Tôi cũng ch a đ n ba m i, m tôi c gán đ i thêm cho hai tu i đ đ b ép u ng. Tu i đó, thích đ c quen nhi u b n gái, b n thôi thì đ c, nh ng nghe đ n chuy n hôn nhân là xanh m t. Vì qua kinh nghi m b n bè, kinh nghi m giao ti p trong s , tôi th y đa s m y anh có v r i thì đ ng nh b khép ch t trong cái vòng "chuyên chính" c a bà v nhà! Cái vòng tuy l ng l o và êm ái, nh ng b ng s t, r t ch t và si t c ng. M t anh b n thân, lâu lâu gi n v , đ n nhà tôi i i, n m r ù ra trên gi ng nh đ ng m n rách r u r i nói v i tôi:

- Tao ch mong có đ c m t ngày an bình, sung s ng nh mày, m t ngày thôi cũng đ .Nghe th thì không s sao đ c? Trong s tôi có m y anh b n b v cào rách m t và ph i l y c là dao c o râu c t. Ai cũng bi t chuy n gì đã x y ra, vì m t mày các anh láng l y, tr n tru, có s i râu nào đâu mà ph i c o cho dao c t! M t ông l n tu i khác, v vào t n s xé áo và kêu b ng mày tao, còn t cáo ông mang b ng k s gi b bên Pháp v . Nhan nh n nh ng t m g ng gia đình u ám tr c m t nh v y, thì ch có ngu quá ho c l i u m ng m i không s mà thôi.Tôi kh t l n mãi không đ c, ph i b n l n theo m , đi ra m t, và xem m t nhi u cô con gái các gia đình mà bà quen bi t. Tôi theo l i đ y c a m t anh quân s qu t mo, c mang b m t đ a ma đ n nhà ng i ta và ăn nói nhát g ng c c l c, thì không ai mu n g con gái cho, và các cô th y v y thì cũng n l nh mà đ t ra. Th mà cũng có nhi u nhà khen tôi hi n lành, mu n g con gái cho. Tôi tìm đ lý do nói riêng v i m đ chê bai t kh c. Cô thì chê m t dài, cô thì chê mũi l n, cô khác chê m t có đuôi, cô thì m m nh có râu. Toàn c nh ng lý do vu v . M tôi phi n mu n th dài, vì bi t con trai bà cũng ch ng có s nghi p gì sáng giá, ch ng có m t phong cách đ c bi t nào, mà đòi h i quá đáng ch ng?

3.

Không n đ m bu n, tôi đem Lam, ng i b n gái thân thi t nh t v gi i thi u v i m , bà vui v ch u ngay. Bà khen Lam láu l nh, b t thi p và xinh đ p.M tôi đ n thăm x giao nhà Lam hai l n đ dò xét gia th , và quy t li t ch ng đ i cu c hôn nhân, l y lý do là m Lam đ đ n và có cách c x thi u l đ v i ch ng. Tôi nói:

- Con c i Lam ch c i bà y đâu mà m s ?M tôi nh t quy t tin r ng, m h thì khó sinh đ c con c u. Vì cách đ i x c a cha m , n h h ng đ n tính tình con cái. Cha m đ đ n, con cái khó mà hi n lành đ c, vì ngày ngày h c cách ăn nói, cách đ i x , tiêm nhi m nh ng thói quen c a cha m , và đem ra x s v i đ i, mà không bi t đó là x u. Tôi c bào ch a cho Lam, nh ng m tôi đã nh t quy t, không lay chuy n đ c. Bà nói:

- M th ng con, m không mu n sau này con kh vì đ i s ng gia đình thi u h nh phúc. Vì không có gì kh b ng có v đ đ n, h n láo, có th làm ng i ch ng bu n phi n sinh ra r u chè, c b c, trai gái h h ng. M th ng con, lo cho t ng lai con nên m không ch u.Tôi đ nh nói v i m r ng, con trai c a m cũng ch ng hi n lành chi, mà chê thiên h . Nh ng s m bu n nên im l ng. M c a Lam bi t đ c ý ki n c a m tôi, n i t ái, nói nhi u l i tàn nh n, t n th ng đ n gia đình tôi, và tuyên b không bao gi g Lam cho tôi.Khi b tr c tr , ngăn c m thì tình yêu càng thêm tha thi t b c l a, và hai đ a tôi càng quy t v t qua hàng rào ngăn c n c a gia đình. Mu n s ng cho nhau, và s ng ch t vì tình yêu.M t l n chịu ý m , tôi mi n c ng đi

xem m t m t cô mà m tôi g i là gia đình phúc h u dàng hoàng. Tôi ch ng tha thi t gì, ch gi đ i ch s tôi thi u đ cho m kh i m t m t.L n đó Lam bi t đ c, nàng gi n d s v tôi:
- Anh là m t th ng đ u cng, x u xa đê ti n, m t k hèn nhất núp váy m , không dám làm gì c . Anh không x ng đáng v i tình yêu c a tôi.Tôi nghe mà bàng hoàng, nh b sét đánh. Hai đ a gi n nhau. Tôi ch t nh t i i nh n xét c a m , và th y bà cũng có lý ph n nào. Nh ng tìm tôi v n nát tan xót xa vì chuy n tình đ v . Ngay sau đó, Lam có ng i yêu m i là Tuấn. Tuấn cũng là trong đám b n bè quen bi t lâu dài v i tôi, tính tình Tuấn hi n lành, ch u đ ng, và Tuấn đã b n b theo đ u i Lam t lâu. N a năm sau, tôi đi đ đám c i Tuấn, Lam v i trái tim v nát, nh ng cũng vui m ng vì Lam l y đ c ch ng hi n lành và dàng hoàng, có th b o đ m đ i s ng tinh th n v t ch t cho gia đình sau này. Tôi th t tình nghĩ r ng, tôi không b ng đ c Tuấn v nhi u m t. Lam b tôi là ph i.

4.

M tôi làm nh l y v cho bà, c khóc lóc thúc gi c mãi. Tôi tâm s v i m t ng i b n cũ. Anh c i và nói:

- Hay là c u th tìm hi u Mai, em gái tôi xem sao. Nó cũng s n có c m tình v i c u đó. Mai hi n lành l m.Đ c b n khuy n khích, tôi b t đ u tìm hi u Mai. Nàng không đ p, không x u, chăm ch , hi n lành. Tr c đây, đ n nhà b n ch i, tôi ch th y Mai th p thoáng đầu đó sau bàn h c, ho c l ng l ng rút lui sau khi cúi đ u chào l phép. Đ n Mai đi ch i, tôi không tìm hi u đ c chi nhi u v Mai, vì nàng quá th đ ng, khi nào cũng nh nhàng chịu chu ng, ít đ a ý ki n riêng. Khi h i ý, nàng th ng b o:

- Đ , anh cho em đi đâu cũng thích c , anh vui thì em cũng vui.Tôi đem nh n xét v cái hi n lành c a Mai nói v i m t ng i b n. Anh c i hô h và nói:

- Tr i i, khi m i quen thì em nào mà không hi n lành nh thánh m u, đ u dàng nh tiên cô. Khi c i v thì cái đuôi dài thông m i lòi ra, và đ nh ch ng tinh. Em nào cũng v y c .Tôi h i th ng anh c a Mai, anh tr i i:

- Con nh hi n lành, bi t nh ng nh n và r t đ u dàng. C u có ph c l m m i g p nó. Không ph i vì nó là em gái mà tôi khen đâu.M tôi đ n thăm gia đình Mai nhi u l n, khen m c a Mai phúc h u, hi n lành, c x l ch s , ph i phép v i ch ng. Bà nghĩ r ng, nh t đ nh Mai cũng h c đ c n n p gia đình c a m , không nhi u thì ít. Bà thúc tôi làm đám c i ngay. Tôi xin hoãn m t th i gian đ tìm hi u thêm, m không ch u và b o:

- L y v thì l y li n tay, ch đ lâu ngày l m k dèm pha.Tôi nói r ng, n u nghe đ c l i dèm pha đúng, thì cũng là đ u t t, mình kh i ph i xét đoán l m ng i. M tôi l i gi ng cho tôi r ng, chín m i ph n trăm cách c x c a con cái là do nh h ng sinh ho t t t x u c a cha m . Cha m gieo vào đ u con cái th t t ng nào, thì nó s hành đ ng theo l i đó. Th ng m , tôi t m quên kinh nghi m ghê g m trong đ i s ng gia đình c a b n bè và đ ng s , li u thân l y v cho m vui lòng. Có m t ông b n b o r ng, l i thêm m t th ng đàn ông ngu mu i đi vào v t xe đ nghìn năm c a nhân l i.

5.

Tôi c  i Mai, n  ng nh   cái bóng d  u hi  n bên tôi. Tôi th  y mình tan loãng vào tình yêu   m đ  m, và ch  t nh  n ra đ  i s  ng gia đ  nh   m   i, tho  i m  i và h  nh ph  c h  n nhi  u l  n đ  i s  ng đ  c thân. Không th  y g   bó tù túng trong d  y ràng buộc của gia đ  nh nh   nhi  u người th   ng b  o. Mai lo lắng cho tôi nh  ng th   c  n thi  t l  t v  t trong cuộc sống b  nh th   ng, b   khuyết cho tôi nh  ng thi  u s  t, d  u d  ng an   i tôi nh  ng khi lo buồn. Tôi n  i v  i v  :

- Anh ngu quá, bi  t l  y v   mà sung s  ng h  nh ph  c nh   th   này, thì đâu đ   đ  c thân đ  n g  n ba m   i tuổi. U  ng th  t. Nh  ng khi chúng tôi c   ý kiến trái ngược, Mai d  u d  ng phân tích thiết h  n cho tôi nghe, r  i đ   cho tôi quy  t định. Sau khi quyết định xong, dù c   trái ý n  ng, Mai cũng vui v   c   g  ng giúp tôi hoàn thành công việc. Không nh   các bà khác, nh  ng lúc ch  ng làm trái ý, thì các bà mong cho   ng ch  ng th  t b  i đ   ch  ng t   ý kiến của bà là đ  ng, là hay.

Mai th   ng n  i:

- Thu  n v   thu  n ch  ng t  t b   đồng cũng c  n. Nếu ai cũng kh  ng kh  ng gi   ý của mình, thì ch  ng làm n  n được việc gì c  . Cũng c   khi quyết định của tôi sai l  m, đ  a đ  n k  t quả không t  t. Nh  ng lúc này, Mai th   ng h  t l  i d  u d  ng an   i tôi, và cho rằng tôi không c   l  i gì c  , ví ai cũng có th   sai l  m, và Mai cho r  ng n  ng cũng có ph  n l  i, vì ch  a t  n tình giúp tôi đ  y đ   ý kiến đ   làm quy  t định. T   đ  , tôi c  m thấy mình ph  i lắng nghe ý kiến của v   nhi  u h  n. Tôi nghĩ, n  u những lúc này mà Mai đ  n v  t, n  ng n  c buộc tôi, thì ch  a chắc tôi đã thấy mình l  m l  i. Mai không nh   m  t s   đàn bà khác, đ  ng hay sai cũng đ   l  i cho ch  ng, và nh  ng khi ch  ng th  t b  i trong đ  i, là cái đ  p cho các bà chê bai, mai m  a, n  i nh  ng l  i tàn nh  n. Ngoài xã h  i, c   nh  ng lúc tôi v   tình hoặc thiếu may m  n, g  y n  n nh  ng sai l  m v  i người khác, Mai t   đ  ng ra, gánh v  c h  t trách nhiệm thay tôi. T     i đàn ông, đâu cho phép tôi đ   v   gánh vác trách nhiệm thay mình. Tôi th  y th   ng và quý v   nhi  u h  n. Mai b  o:

- Chuy  n nh  , đ   em gánh v  c giúp, anh đ   tâm trí làm nh  ng việc khác   ch l  i hơn. Tôi th  m nghĩ, tôi thì làm chi c   việc l  n mà gánh v  c.

6.

Những năm m  i l  y nhau, tài chánh gia đ  nh khó khăn, đ  p trước bù sau hàng tháng.   o qu  n đ  n s  ,   n uống d   x  n. Th   mà Mai bao giờ cũng vui v  , ch  a bao giờ nghe Mai than th   hoặc so sánh với các bạn bè khác. N  ng th   ng n  i:

- Chúng ta nghèo v  t ch  t, nh  ng giàu h  nh ph  c, tình th  n thanh s  ch, th   là đ  . Đ  i s  ng bi  t đ   là đ  . Chính vì Mai không than th  , n  n tôi th  y mình c   trách nhiệm nhi  u h  n v   tài chánh gia đ  nh. Bu  i chi  u v  , tôi đi đ  y thêm cho các l  p đ  m. Ngày ngh  , tôi m   l  p đ  y kèm luyện thi cho t  ng nh  m nh  . Tài chánh gia đ  nh nh   đ   mà đ  i dào h  n, c   thêm ti  n, nh  ng Mai không vui, mà ch   lo cho tôi thi  u s  c khỏe sinh b  nh ho  n. Năm đ  , tôi không ch  u theo bè cánh v  i nhóm tham nh  ng, chúng đ  y tôi v   m  t t  nh nh   xa xôi. Tôi bu  n phi  n l  m. Không đi thì không được, đi thì b   h  t công chuy  n làm   n riêng t  . Mai khuy  n tôi nh  n nh  n, và g  ng tìm vui trong hoàn cảnh m  i. Khi chúng tôi v   t  nh nh  , Mai th   ng an   i và nâng đ   tình th  n tôi, đ  t mua các th   sách báo tôi thích, đ   gi  i trí và quên đi ph  n n  o n  i bu  n n  i t  nh nh  . Mai xin được việc    m  t nhà đ  y tr  , đ   ph   thêm kinh t   gia đ  nh.... Khi ch  y v  i v   Sài Gòn vào năm 1975, chúng tôi m  t t  t c  , tr   thành tr  ng tay. Tôi lo lắng và mu  n phi  n l  m, nh  ng nh   thái đ   tr  m t  nh và ch  u đ  ng c  a Mai mà tôi b  t b  i r  i. Trước ngày mi  n Nam s  p đ  ,

chúng tôi bàn nhau là nên hay đi. Ý Mai thì nên đi để bỏ o toàn tính mạng cho gia đình, khi yên ổn thì quay trở về cũng chẳng mất mát gì. Phần tôi thì vì yêu mến quê hương mới cách lẳng mẹn, quyệt l i, mu n cùng chia sẻ khổ đau, sống chết cùng quê hương. Chẳng nghĩa đời với tôi không quan trọng, tôi nghĩ chính thế nào cũng thế thôi, cũng cùng là người Việt, cùng giòng giống tiên, thì vì cái gì mà phải bỏ chết? Tôi đã lớn to. Thế mà há trùn xu ng khắp miền Nam. Đau khổ, lao tù, đói rách, đè nén, áp bức. Tôi cũng ôm gói đi tù như mọi người bè, Trong tù, tôi vô cùng ân hận vì quyệt đến sai lầm, để thân xác mình bỏ tù đầy, để vợ con bỏ vợ, đau khổ, đói rách, không vợ n li ng, không tài sản. Ba tháng sau khi tôi đi tù, Mai thấy chẳng còn gì để sống nữa, đã xoay xở trở về. Nàng mua áo quần cũ, cắt ra may thành áo quần trẻ em đem bán mọi người các chợ trên hè phố. Đêm nào cũng may đến mấy hai giờ khuya. Mình mình nuôi chết tù, nuôi con thế đấy, người xuôi trong cuộc đời. Nhưng năm tháng ngục tù, có nhiều thì suy nghĩ, tôi mới sâu sắc nhận ra mình mang ơn quá nhiều. Tình cảm nàng dành cho tôi tràn đầy d u dàng, bao dung, âu yếm và hy sinh. Tôi biết mình là kẻ có phúc đức vô hạn....

7.

Khi tôi được ra tù, thế xác tiêu t y, tinh thần suy nhược, đến sống bắt n, bỏ để đưa thế ng trở c. Hàng tuần bộ tên công an khu vực đến thúc giục đi về vùng kinh tế mới, và nói lời hăm dọa. Tôi nhìn lòng bàn với Mai để đến vùng kinh tế mới cho yên thân. Nàng đã khôn ngoan gì thích sống, sống mới giá phải bám vào thành phố, để sống còn và để bắt b để tài áp bức, bắt khổ n khổ vì cái u mê của chế độ hành hạ. Nàng thế ng khuyên tôi:

- Mình hãy xem cuộc đời này như một trò chơi không vui, đừng quá quan tâm đến những gì xảy ra cho mình, cho thiên hạ chung quanh. Nhưng đau khổ mà mình đang chịu đựng cũng là một thế thế thách, làm cho mình lớn thêm lên, trở nên thành nhân, và có vui với những gì như nhọt có thể có trong thế gian này. Không xa nào có thể tận tận mãi mãi được, ánh sáng thế ng lại sẽ có ngày chiếu rọi trên quê hương. Mai đã an ủi, khuyên nhủ và d u dàng để tôi đi qua quãng đời đau khổ trong chế độ lòng vô nhân kẻ quái này. Chúng tôi bỏ a đối bỏ a no để t nhau đi trong đời sống mới mù của xã hội chế nghĩa trá hình. Khi tôi nghĩ tham gia một thế chế phức tạp của chế độ chính quy n của sống sản trong thành phố, thì Mai để ng ý ngay. Nàng nói:

- Chúng ta đã vất vả sung d u hàng, chế mong được bình yên sống và góp phần xây dựng quê hương. Nhưng kẻ chế n thế ng đưa đầy nhân dân xu ng về thế m. Không cho ai yên sống. Chính họ đã buộc chúng ta để ng d y, cảm l i sung. Vì cái đáng làm thì phải làm. Nếu ai cũng trốn tránh c, thì đau khổ này biết bao giờ đến được? Nhưng phải thế n trở ng để khỏi phí thân làm việc đã trảng. Cùng với bè bè cũ mới, chúng tôi thế chế mua súng, liên lạc với các nhóm kháng chế n khác. Ra một thế báo bí mật chuyển tay. Mai đã người xuôi giúp để chúng tôi, mang tin thế c, chuyển về hàng hóa. Chúng tôi mới mới ng một ngày ánh sáng thế do chiếu rọi trên quê hương, trở l i đến sống không áp bức khắp nơi. Một vài người trong nhóm bắt c n, thế chế b để b, đa số anh em bắt b t. Tôi chế y thoát được với cái áo có nhiều l để n bè n thế ng bên hông. Mai như người như tôi bình tĩnh chế nàng sắp để t. Nàng vay mượn và bán hết để để c trong nhà, đóng tiền cho tôi bí mật về thế biên... Phút cuối chế thuy n cho vợ con tôi cùng đi với l i há trùn sau. Tôi cảm ơn Tr i Ph t đã xui khi n cho chúng tôi còn có bên nhau trong đời. Trên biển đói khát Mai như thế ng phần ăn uống cho con, cho chế ng, với lý do là tôi cần sống hạnh n nàng, tôi có thể làm được nhiều việc ích lợi cho họ. Nhưng theo ý tôi, thì chính Mai mới xứng đáng để sống sót

vì đ i s ng nàng có nhi u ý nghĩa, t t đ p h n.Nh ng ngày khó khăn n ng cháy c c kh t i tr i t n n, nàng dành l y h t t c vi c v t v n h lãnh th c ăn, xách n c, n u n ng, chăm sóc con cái, đ cho tôi có thì gi tham gia ti p tay ph giúp các công tác chung trong tr i. **Mai đ n tôi tránh xa nh ng n i có tranh giành, có chút quy n l i, ch kê vai gánh vác nh ng vi c có ích chung mà không ai làm.**

V i khuy n khích và an i c a v , tôi làm đ c nhi u vi c h u ích cho c ng đ ng. Trong lúc đó, m t vài anh b n tôi, tham gia vi c c ng đ ng mà nh làm vi c qu c c m, b v c n nh n, ngăn c n, m a mai r ng vi c nhà thì nhác, vi c chú bác thì siêng. Nhi u ng i than v n nh ng thi u th n, khó khăn, c c kh trong tr i t n n. Mai thì khi nào cũng vui v , l c quan, và cho r ng t ng lai đ c s ng đ i t do đang rõ ràng tr c m t. Nh ng thi u th n khó khăn trong tr i t n n là đ ng nhiên. đ đây cũng còn sung s ng h n nh ng ngày tháng s ng v i ch đ công s n u ám, b t tr c, chèn ép, s h i. Nh ng khi con tôi ch c m, Mai nh c nh cho chúng nh ng ngày khoai s n qua b a, nh ng ngày đói khát trên bi n kh i, thì chúng v i vàng ăn ngon lành nh ng chén c m trong tr i t n n.

8.

Chúng tôi đ n M vào mùa Đông, tuy t ph ngút ngàn, tr ng xóa c đ t tr i. Ch a bi t có th làm gì đ nuôi s ng gia đình trong mi n đ t m i, nh ng nh tr c p xã h i trong th i gian đ u, đ p đ i t m s ng qua ngày. Dù không đ gi , ti n tr c p xã h i đ c Mai chia ra làm ba ph n: hai ph n ba nuôi s ng gia đình v i chi tiêu d x n ti n t n, m t ph n ba g i v giúp nh ng b n bè đang đói khó kh c kho i trong lao tù, trong các vùng kinh t m i....Hai v ch ng đ t nhau đi tìm vi c, và không n n lòng. Tôi tìm đ c m t chân r a chén bát t i khách s n Holiday Inn. Mai tìm đ c m t chân làm bánh ng t Donut. Chúng tôi t t c đ c r i, và t đó mà ti n lên, tôi tìm đ c công vi c khác trong h ng ti n có đ ng l ng khá h n.Chúng tôi b t liên l c v i b n bè xa g n, và ao c đ c đóng góp ph n nào vào n l c làm v i kh trên quê nhà. Th c a b n bè h i âm v i l i bi quan, nhi u ng i khuy n t m quên chuy n quê h ng đi, mà lo cho đ i s ng b n thân và gia đình tr c đ ã...Nhi u đêm Mai thì th m:

- Chúng ta có yên lòng h ng h nh phúc, t do khi c quê h ng đang chìm đ m trong kh đau? Chúng ta có quên đ c bao nhiêu ng i đang k v ng chúng ta n i quê nhà? Li u chúng ta có làm đ c gì không hay ch m i mê lo cho đ i s ng riêng t ? ...Ch a bao gi tôi nghe Mai phàn nàn, sanh nh v i tôi v công vi c trong nhà.Ch a bao gi nàng lên gi ng sai b o tôi hút b i, quét nhà, r a chén bát. N u r nh, thì tôi làm, n u tôi b n xem nh ng tr n th thao h p đ n, thì thôi. Nhi u lúc Mai không cho tôi r a chén bát, giành l y mà làm, vì nh ng lúc đó nàng r nh rang.Chúng tôi cùng làm vi c nhà trong tinh th n chia s , không ph i trong trách nhi m phân chia vi c nào ch ng làm, vi c nào v làm. Mai ch a bao gi tranh h n thua v i ch ng. Nàng quan ni m r ng, v ch ng không c n tranh h n thua nhau, h n ch ng cũng không đ c gì mà ch t tình yêu b t n th ng.. Ch a bao gi Mai l n ti ng hay khăng khăng quy t đoán vi c gì. Khi nào cũng d u dằng th o lu n và s n sàng ch lúc thu n ti n đ thuy t ph c thêm. Tôi đã nghe th y v nhi u ng i b n, s n sàng x ng ti ng v i ch ng, m mi ng ra là nói n ng l i, nói đi u chua chát khó nghe, và tôi bi t mình may m n có v h n ...Nh ng lúc tôi g p khó khăn ngoài xã h i, mang b c b i và cái không vui v nhà, Mai th ng khuy n tôi r ng:

- M c tiêu t i th ng c a đ i ng i là đi tìm h nh phúc. Đi làm ki m ti n cũng ch đ mua h nh

phúc. H n ph c đích th c c a cu c s ng là gia đ nh vui v , m êm và d ch u. Không t i chi đ m cái khó khăn b c b i c a bên ngoài v nh a cho m t vui, mà phí ph m ngày tháng yên m c a gia đ nh. Dù giàu sang danh v ng đ n m y, mà gia đ nh thi u h n ph c thì đ i không còn ý nghĩa gì. Th là tôi tìm đ c ngu n vui và yên t nh tâm h n...

9.

Nhi u khi n m bên nhau, tôi h i Mai:

- Sao h n m i m y năm s ng bên nhau, ch a bao gi em làm cho anh bu n lòng, ch a bao gi em làm cho anh ph i n i gi n. Em có khi nào bu n gi n anh không? Nàng nói:

- Sách d y cho em bi t r ng, **ng i cho thì đ c nhi u h n ph c h n ng i nh n**. Không c u thì s đ c, không đòi thì s có. Bi t vui v i cái t ng đ i mà mình đ ng có, thì tr thành k sung s ng nh t trong đ i. Cho đi tình th ng chân thành, thì đ c nh n l i b ng tình th ng. Nhi u ng i đàn bà đòi h i ch ng quá đ ng, ngoài kh n ng c a ch ng. Bao nhiêu cũng không th a mãn c . H không nhìn th y s hy sinh c a ng i khác, mà ch c b i m c l i l m c n con c a ch ng đ mà trách móc, gi n h n. Làm th không có l i gì c , mà ch là cách phá ho i h n ph c gia đ nh h u hi u nh t. Tôi thành th c mà nói r ng đã h c đ c r t nhi u đ i u t t c a v tôi. Nàng càng d u d ng, càng thu mình nh l i, thì tôi càng th ng yêu trang tr i bù đ p cho v nhi u h n. M i khi đi làm v , th y nét m t t i vui hân hoan c a v , thì bao nhiêu m t nh c b c b i trong ngày đ u tiêu tan. Khi tôi ph m ph i l i l m, hành đ ng sai qu y, v tôi th ng an i r ng, mình là con ng i ch đầu ph i là th n thánh chi, mà không có sai l m. Đ ng bu n, cái thi t h i này cũng là bài h c t t v sau. Nh ng an i, khuy n khích tình th n c a v , làm cho đ i s ng tôi nh nhàng, êm ái, th d n, không b d n ép, không b áp l c cu c s ng, không có căng th ng gia đ nh nh nhi u b n bè khác. Trên b c đ ng tha h ng, m t l n v ch ng Tuân-Lam ghé thăm chúng tôi. Tuân là b n cũ, Lam là ng i x a. V tôi bi t rõ m i tình cũ gi a tôi và Lam, nh ng nàng tin ch ng, và r t l ch s , v n v ã đón ti p h h t lòng. Có l Mai cũng bi t chuy n x a c a chúng tôi đã ngu i l nh t lâu, ch ng ai còn ti c th ng chi. Tuân v n hi n lành ph c h u nh x a, nét m t ch u đ ng. Đ m khuya tôi v ng nghe ti ng Lam đ ay nghi n đ n v t ch ng phòng bên c nh, nói nh ng l i thi u l đ . V sau, m i l n nghĩ đ n Lam, lòng tôi ph i ph i, vì may m n, cu c đ i không ph i g n l i n v i m t ng i đàn bà nh Lam. Tôi bi t n m nhi u h n. Kinh nghi m s ng c a m đã giúp cho cu c đ i tôi có h n ph c h n. Và tôi bi t th ng yêu, n tr ng v h n nhi u.

10.

M t ch b n gia đ nh không đ c h n ph c, h i v tôi bí quy t đ đ c ch ng th ng yêu n ng. Mai c i mà nói:

- Không có bí quy t nào c . Ch có câu chuy n sau đây, tôi thu c n m lòng t th i còn đi h c. Chuy n trong sách t p đ c c a Pháp. R ng:

- Có m t anh nông dân đ m bò ra ch t nh bán. Su t ngày không bán đ c ph i d n bò v .

Đ ng xa m t nh c, con bò tr ch ng không ch u đi. Có ng i g đ i con bò l y con ng a h ng tung tăng. Anh t ng đ c ng a s thông th dong c ng ra v , nh ng con ng a l ch không ch u cho anh c i và cũng trì kéo d ng dai. M t ng i khác đ n con heo nái ngoan ngoãn đi qua, g đ i heo l y ng a, anh đ i l n.Đ ng xa m t nh c, con heo cũng n m ì không ch u đi, bí quá, anh đ i heo l y m t con dê nái. Con dê càng c ng đ u kh ng khi p, anh v t l n v i dê ph ph c.Đêm đã t i m t mù, m t hành khách đ ngh đ i dê l y m t con gà tr ng l n. V a đói, v a khát, v a m t, anh ôm con gà vào quán đ i l y b a c m. Th là m t b a ăn tr giá b ng m t con bò. Ăn xong, anh nông phu thông th ra v , v a đi v a ca hát kh e kho n.Khi v đ u làng, có b n quen h i đi đâu mà v khuya th . Anh k chuy n đi bán bò, và đ i con gà l y b a c m. Ng i b n h t h n, khuyên anh khoan v nhà, mà bà v n i c n tam bành lên, không khéo v ch ng xô xát gây ra án m ng. Anh nông dân b o r ng, ch c v anh cũng th y vi c làm c a anh là có lý. Ng i b n c quá, đánh cá m t con bò, n u ch v mà không gây g , thì anh nông dân s đ c m t con bò, còn ng c l i, ph i m t l i m t con bò khác. Ng i b n đi theo núp bên ngoài nghe cu c đ i tho i c a v ch ng anh nông dân. Ch v h i anh, đã ăn gì ch a, đ đ ng có m t l m không, bò bán có đ c giá không? Anh đáp r ng đã ăn r i, con bò không bán đ c mà trên đ ng v nó không ch u đi nên đã đ i con bò l y con ng a r i. Ch v nói r ng, có con ng a cũng t t, nó s kéo xe, giúp mình đi chuy n mau chóng h n. Anh ch ng cho bi t con ng a không ch u cho anh c i nên đã đ i l y con heo nái. Ch v cũng tán thành ngay và còn đ trù con heo mùa sau s sinh ra m t b y heo khác, r t có l i. Anh ch ng cho bi t thêm, con heo cũng tr ch ng không ch u đi nên đ i l y m t con dê cái. Ch v ti p li n, là con dê cũng r t có l i, t nay m i sáng gia đình s có s a dê mà u ng. Anh ch ng l c đ u và cho bi t đã đ i con dê ng ng nh l y con gà tr ng l n. Ch v anh nông phu ti p r ng, có con gà cũng t t, m i sáng nghe nó gáy cũng vui tai. Anh ch ng b o là bu i sáng ra đi không đem ti n theo, đói quá, đã vào quán đ i con gà l y b a c m.Nghe xong, ch v anh nông phu đ n quàng hai tay, ôm vai ch ng và nói r ng, anh làm nh th là ph i. L y c a che thân, ch đ ng l y thân che c a. Đi c ngày m t nh c đói khát, không ăn ch u sao n i. Em đã đ s n khăn, mức s n n c, anh đi t m cho kh e."Mai k t lu n r ng: "Mu n đ c ch ng th ng cũng r t đ , đ ng bao gi tranh h n thua v i ch ng, vi c gì đã l , thì cho qua luôn, vui v ch p nh n, và d u dàng, nh ng nh n ch ng là y u t căn b n đ đ c ch ng th ng".

11.

Ngoài song thân ra, ng i tôi bi t n nhi u nh t là v tôi. Đ i s ng tôi có ý nghĩa h n, sung s ng h n, h nh phúc h n nh v khôn ngoan d u dàng. Nhi u đêm th c gi c tôi nh h n lên m t v , th m so sánh t m lòng hi n chân c a v v i trái tim c a m t v n thánh. Ph n nàng, thì luôn luôn: "Em ch mu n làm cái bóng nh và âm th m bên đ i anh thôi". Mai ch a h đ c thánh kinh, nh ng nàng đã bi t ch n ch ng i th p nh t đ đ c nâng lên cao nh t trong lòng ch ng con.